

УДК 373 (510)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/32.214506>**Олена ІОНОВА,***orcid.org/0000-0002-9306-5553**доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри теорії і методики викладання
природничо-математичних дисциплін у дошкільній, початковій і спеціальній освіті
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
(Харків, Україна) elenaionova25@ukr.net***Світлана ЛУПАРЕНКО,***orcid.org/0000-0002-3111-5340**доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
(Харків, Україна) svetlana.luparenko@gmail.com***Юлія ЛАХМОТОВА,***orcid.org/0000-0001-9192-9541**кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри східних мов та міжкультурної комунікації
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(Харків, Україна) ylakhmotova@gmail.com*

МУЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ У ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ КИТАЮ (1904–1949)

У статті було розглянуто розвиток музичної педагогічної освіти у вищих навчальних закладах Китаю до створення КНР, також розглянуто періодизацію розвитку музичної освіти у вищих педагогічних навчальних закладах Китаю, було з'ясовано, що лише на початку ХХ століття з'явилася музична освіта у вищих педагогічних університетах країни. Педагогічна музична освіта у вищих навчальних закладах Китаю є невід'ємною частиною підготовки майбутніх учителів, оскільки предмет «Музика» входить до шести головних шкільних предметів. Встановлено, що розвиток музичної освіти у вищих педагогічних навчальних закладах Китаю був запозичений із країн Америки та Японії та справив значний вплив на становлення вищої педагогічної музичної освіти в університетах. У цій статті аналізуються історичні чинники, які сприяли народженню музичної освіти у вищих педагогічних навчальних закладах Китаю, таких як Наньцзінський педагогічний університет, Тяньцзінський педагогічний університет, Пекінський жіночий педагогічний університет, Пекінський національний педагогічний університет. З'ясовано, що у вищих педагогічних закладах почали відкриватися нові спеціальності (спеціальність музиканта-педагога). Було відкрито професійні навчальні заклади: спеціалізована музична школа, спеціалізовані мистецькі заклади освіти. У цих закладах багато уваги приділяли заняттям із вокалу та хоровому співу. Було з'ясовано, що в університетах та професійних навчальних закладах Китаю не було власних навчальних програм, а в кожного університету була власна програма, за якою навчали студентів: програми були привезені з Європи. Встановлено, що лише після 30-х років ХХ століття були складені власні програми та Міністерство освіти Китаю видало свій перший стандарт музичної освіти.

Ключові слова: музична освіта, педагогічні університети, підготовка учителів, музикант-педагог, Китай.

Olena IONOVA,*orcid.org/0000-0002-9306-5553**Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Head of the Department of Theory and Methodics
of Teaching Natural-Mathematical Disciplines in Preschool,
Primary and Special Education
H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University
(Kharkiv, Ukraine) elenaionova25@ukr.net*

Svetlana LUPARENKO,
orcid.org/0000-0002-3111-5340
Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor at the Department
of General Pedagogy and Pedagogy of Higher Education
H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University
(Kharkiv, Ukraine) svetlana.luparenko@gmail.com

Yuliia LAKHMOTOVA,
orcid.org/0000-0001-9192-9541
PhD (Pedagogy),
Associate Professor at the Department
of Oriental Languages and Intercultural Communication
V. N. Karazin Kharkiv National University
(Kharkiv, Ukraine) ylakhmotova@gmail.com

MUSIC EDUCATION IN HIGHER PEDAGOGICAL EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF CHINA (1905–1949)

The article examines the development of music education in Chinese higher education institutions before the establishment of PRC, also considers the periodization of the development of music education in higher education institutions in China, it was found that only in the early 20th century music education in higher education universities in China began to emerge. It has been found that pedagogical music education in Chinese higher education institutions is an integral part of the training of future teachers, as the subject "Music" is one of the six key school subjects. It is established that the development of music education in higher pedagogical educational institutions of China was borrowed from the countries of America and Japan and had a great influence on the formation of higher pedagogical music education in universities. Analyzing the review of historical literature, this article will examine the historical factors that contributed to the birth of music education in Chinese higher education institutions such as (Nanjing Pedagogical University, Tianjin Pedagogical University, Beijing Women's Pedagogical University, Beijing National Pedagogical University). It was found that new specialties (musician-teacher specialty) began to open in higher pedagogical institutions. Professional educational institutions were opened: a specialized music school, specialized art educational institutions. In these institutions a lot of attention was paid to vocal and choral singing classes. It was found that universities and vocational primary schools in China did not have their own curricula, and each university had its own plan and program: students were brought from Europe. It is established that only after the 30s of the twentieth century were developed their own programs and the Ministry of Education of China issued its first standard of music education.

Key words: music education, pedagogical universities, teacher training, musician-teacher, China.

Постановка проблеми. У формуванні суспільної свідомості величезну роль відіграє розвиток освіти. Музичне виховання є невід'ємною частиною сучасної шкільної освіти, оскільки входить до шестірки головних предметів для вивчення. Його ключова фігура – учитель. Від кваліфікованості шкільного вчителя музики залежить те, якого рівня досягнуть учні в засвоєнні дисциплін циклу художньої культури. Формування викладацьких кадрів для загальноосвітніх шкіл є основною метою музично-педагогічної освіти Китаю. Нині розвиток музичної освіти в педагогічних навчальних закладах перебуває на стадії реформування. У зв'язку з цим уявлення про сучасний стан, досягнення та проблеми музично-педагогічної освітньої системи Китаю набувають особливої актуальності в колі науковців та дослідників у країні.

Перші вищі музичні навчальні заклади європейського типу з'явилися в країні тільки на

початку ХХ століття. Незважаючи на такий короткий шлях становлення і розвитку, нині система китайської музичної освіти є одним з авторитетів світової педагогіки.

Аналіз досліджень. У різних аспектах формування і розвитку системи вищої музично-педагогічної освіти в Китаї висвітлюється в працях Ван Пейюань, Лі Чуцай, Лю Сян-ю, Сю Хайлінь, Сяо Чаожань, Хо Іпін, Шу Сіньчен, Гу Іннь, Чжан Сянь, Чжан Юань, Чхен Сюесюн, Ван Юйхе і Сунь Цзинань. Теоретичні та методичні проблеми музичної педагогіки розглядають Ван Яохуа, Чжен Цзиньян, Гао Гонін, Ма Донфен, У Шуньчжан, Чжу Юнбей і інші. Естетичному аспекту освітнього процесу присвячені праці Цзун Байхуа, Лі Сюй, Сюй Веймін, Яо Цхуансін та інших.

Мета статті – розглянути формування цілісного уявлення про вищу музично-педагогічну освіту Китаю, її періодизацію та потенціал формування фахівця сучасного рівня.

Виклад основного матеріалу. Під час пізньої династії Цінь ті, хто мають широкі погляди, присвятили себе порятунку нації шляхом реформування традиційної освітньої системи. Як уряд Цінь, так і ті, хто керує школою серед людей, наслідували західний режим вищої освіти, щоб здійснити низку освітніх реформ, таких як реформа академії класичного навчання, створення всіляких спеціальних шкіл, скасування федеральної системи імперських іспитів, випуск гуй-мао – шкільної системи та проведення реформ у розвитку педагогічної освіти тощо. Хоча це був складний процес, ідея відокремлення предметів у коледжах та університетах Китаю була, зрештою, реалізована, а вища освіта в Китаї успішно перейшла з традиційної освіти до професійної освіти. Почали з'являтися нові спеціальності. Зокрема, поява теорії естетичного виховання та поширеність шкільної пісні наприкінці XIX століття та на початку XX століття дали змогу предмету музики перейти до історичної стадії вищої педагогічної освіти в Китаї.

У січні 1904 р. Уряд Цінь випустив «шкільну систему гуй-мао». Це, безумовно, вимагало згоди педагогічних університетів із розділенням предметів у вищій освіті і передбачало, що всі школи «мають бути спрямовані на те, щоб пропонувати адекватні таланти у всіх видах наукових напрямів та мистецтв». Спеціальність була класифікована на вісім предметів, а саме: економічний предмет, політичний та юридичний предмет, література, медичний предмет, фізика, аграрний предмет, інженерний предмет та бізнес, з яких студенти мали вибрати один з основних предметів. Це була шкільна система, яка була офіційно випущена вперше в історії китайської освіти і, як правило, була застосована на практиці по всій країні. Її випуск підтвердив фундаментальний режим і рамки сучасної китайської шкільної системи, ідея поділу предметів в університетах, і не лише в педагогічних, ретельно практикувалася.

Виникнення сучасних університетів із відокремленням предметів означало, що вища освіта в Китаї принципово змінилася, а вища освіта безпосередньо взаємопов'язана із суспільним виробництвом та соціальними професіями. Хоча серед восьми основних предметів, передбачених «шкільною системою гуй-мао», ми не знайшли жодної домовленості про музикознавство, навіть про основи навчання гри на фортепіано, виникнення та практика ідеї університетів із відокремленням предметів точно відкрили вікно для музичної освіти, щоб вступити у вищі коледжі та університети.

Починаючи з 1905 р., коли династія Цінь наказала скасувати імперський іспит, сучасна вища освіта в Китаї нараховує більше ста років. Музична освіта у вищих педагогічних університетах Китаю виростає з нічого і тісно розвивалася паралельно з розвитком сучасної вищої освіти в Китаї. Наприкінці XIX – початку XX ст. до розвитку загального музичної освіти в навчальних закладах, у тому числі і спеціальних, підключилися представники китайської інтелігенції з плеяди «реформаторів» освічених людей, які усвідомлюють необхідність змін у країні, освоєння досягнень світової культури (Чхен Сюесюн).

Уряд Цінь наказав, щоб всі провідницькі іспити та столичні іспити мали бути припинені з 1906 р., що було історичним переходом до вищої освіти. З одного боку, скасування імперських іспитів і поява шкіл символізували фундаментальну реформу навчання сучасних талантів та системи відбору в Китаї, а з іншого боку, це означало, що сучасна вища освіта в Китаї принципово перейшла до сучасної системи освіти з точки зору системи. «Школи визначали, як відбирати таланти та чиновників» (Чжан Дан). Таким чином, було виявлено значний статус вищих коледжів та університетів.

Хоча традиція поважати вчителів та їх викладання була з давніх часів у Китаї, освіта завжди існувала як залежність від політичного правління. Окрім визнання ролі освіти в передачі знань, люди були байдужими до правил розвитку освіти як такої. Звичайні люди хотіли отримати кваліфікацію вчителя, незважаючи на те, що вони навіть не мали до викладання жодного хисту. Тим більше, що у феодальному суспільстві дрібного селянського господарства, де реміснича промисловість була первинною галуззю та мала низьку продуктивність, нормальні люди, які становили більшість населення, не мали права на освіту, розвиток початкової освіти був слабким, а суспільство не вимагало великої кількості вчителів, повних навчальних закладів, не кажучи вже про спеціальні навчальні заклади для підготовки вчителів. Питання «в чому полягає освіта вчителів» стало абсурдним та смішним.

З 1906 р. навчання музики як загальноосвітньої дисципліни поступово впроваджується в професійних навчальних закладах. Початок був покладений двома педагогічними читальнями, відкритими в серпні та грудні 1906 р. в містах Наньцзін і Баодін, що випускали вчителів малюнка і живопису, для півдня і півночі Китаю відповідно (Ма Донфен, 232–342).

У лютому 1908 р. в місті Тянь Цзінь було відкрито державний навчальний заклад – спеціальну школу, в якій стали готувати вчителів гімнастики і музики. У зв'язку з цим 1908 р. можна вважати роком, з якого веде відлік музично-педагогічна освіта Китаю. Вища музично-педагогічна освіта в країні з'явилася десять років потому. Її становлення і розвиток нерозривно пов'язані з бурхливою історією Китаю ХХ століття (Ма Донфен, 232–342).

У 1912 р. уроки музики в школі з факультативних переходять у розряд обов'язкових, що стало початком формування системи шкільного музичного виховання і освіти. Музичне навчання порушило проблему кадрів вчителів. Вона вирішувалася відкриттям у всіх педагогічних вузах країни нової спеціальності музиканта-педагога загальноосвітньої школи. Протягом років підготовка педагогів-музикантів не мала єдиної програми. Вона формувалася в кожному вузі самостійно. Разом із тим у розробці програм був єдиний орієнтир – система, що склалася в Європі. Її поширювали китайські музиканти, які здобули освіту за кордоном. До цього періоду належить визначення кола основних дисциплін музично-педагогічної освіти в Китаї. Це коло включало музичний інструмент (фортепіано, скрипка, віолончель та ін.), сольфеджіо, гармонію, теорію музики, теорію композиції, хор і хорове диригування, історію музики, слухання музики (з метою залучення до європейської культури). До числа основних загальноосвітніх дисциплін увійшли китайська література, іноземна мова (переважно англійська), загальна психологія, загальна педагогіка. Більшість цих дисциплін досі зберігають роль провідних у музично-педагогічній освіті Китаю (Чхен Сюесюн).

У Китаї 20–30-х рр. ХХ століття швидко розвивається вокальна професійна освіта. Можна визначити чинники, що зумовили цей процес: китайські студенти, які здобули освіту за кордоном, поверталися назад на батьківщину, зміцнювалися викладацькі кадри, зростала якість навчання вокалу, у великій кількості відкривалися нові професійні музичні освітні заклади, прибували нові іноземні фахівці (Ма Донфен, 340).

Музичний факультет Пекінського жіночого педагогічного інституту, відкритий у 1920 р. педагогами зі співу, а саме мадам Хорват (росіянка, її чоловік був губернатором Сибіру) і Чжао Лілянь. Навчання тривало 4 роки. У травні 1924 р. інститут став називатися Державним Пекінським жіночим педагогічним університетом, термін навчання був збільшений до 5 років. У 1928 р. він був перейменований у Жіночий гуманітарний і технічний інститут Пекінського державного університету з тривалістю навчання 6 років (Фен Венсі, 224).

Музичний факультет Хебейського обласного жіночого педагогічного інституту було відкрито у 1930 р. Навчання тривало 3 роки. Провідними педагогами з вокалу були Юй Ісюань і Лао Цзіньсянь. вокал був головним предметом у програмі цього факультету. Щотижня крім 2 занять по вокалу, передбачалося одне заняття з хорового співу (Яо Цхюансін, 170).

У 1937–1949 рр., на другому етапі формування системи сучасного музичної освіти в Китаї, музичні педагогічні університети та інші вищі навчальні заклади переживають значні труднощі. Це було пов'язано з історичними подіями, такими як війна з японськими загарбниками (1937–1945) і китайська громадянська війна (1946–1949). Під час війни деякі заклади скорочували терміни навчання, інші були змушені закритися (Яо Цхюансін, 170; Ма Донфен, 234–242).

10 лютого 1939 р. міністерство освіти Китайської Республіки видало стандарт музичної педагогічної освіти. Сам міністр Чен Ліфу став керівником п'ятимісячного курсу і набрав 40 студентів. Основними предметами були вокал, фортепіано, гармонія та інші. Педагогами з вокалу там працювали Ін Шаннен, Си Цзяї і Цай Шаосюй (Сун Цзінан, 39). Китайські вчені стали писати китайські національні педагогічні матеріали, вокальну професійну педагогічну освіту було адаптовано до національного китайського менталітету і культурних особливостей країни.

Висновки. У статті було виділено два періоди розвитку музичної освіти у вищих педагогічних навчальних закладах Китаю. Встановлено, що розвиток музичної освіти у вищих педагогічних навчальних закладах Китаю був запозичений у країнах Америки та Японії та справляв значний вплив на становлення вищої педагогічної музичної освіти в університетах Китаю. Стрімкий розвиток педагогічна музична освіта отримала у 1920–1930 рр. Підготовка майбутніх педагогів відбувалася в Наньцзіньському педагогічному університеті, Тяньцзіньському педагогічному університеті, Пекінському жіночому педагогічному університеті та Пекінському національному педагогічному університеті. У цих університетах з'явилася нова спеціальність – музикант-педагог. Багато уваги приділяли заняттям із вокалу та хоровому співу, читали курс із педагогіки, англійської мови та методики викладання музики. Було з'ясовано, що в університетах та професійних навчальних закладах Китаю не було власних навчальних програм, а кожен університет мав власний план, за яким навчали студентів: програми були привезені з Європи. Власні стандарти музичної освіти були випущені після 1939 р. Міністерством освіти Китаю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Chen, Xuexun. (1983). Selected Works of Modern Chinese Education. Beijing: People's Education Press, p. 327.
2. Chen, Xuexun. (1986). Reference for Teaching of the History of Chinese Modern Education. Beijing: People's Education Press, Part Two.
3. Feng, Wenci. (1998). A Chinese-Foreign Exchange History of Music. Changsha: Hunan Education Publishing House, p. 224–292.
4. He, Zhaowu. (1980). An Intellectual History of China. Beijing: China Youth Press, p. 535.
5. Liang, Qichao. (1983). Critique on poetry from the Icy Drinks Studio. Beijing: People's Education Press, p. 58, 77.
6. Liang, Qichao. (1983). On Learning of Children, in Selected Works of Modern Chinese Education, edited by Chen, Xuexun. Beijing: People's Education Press, p. 148.
7. Ma, Dongfeng. (2001). Study on History of Music Education. Beijing: Jinghua Publishing House, p. 208, 232–242.
8. Shu, Xincheng. (1961). Data on History of Modern Chinese Education. Beijing: People's Education Press, Part One, p. 148.
9. Shu, Xincheng. (1961). Data on History of Modern Chinese Education. Beijing: People's Education Press, Part Two, p. 797–810.
10. Sun, Jinan. (2000). Chronology of Modern Chinese Music Education. Jinan: Shandong Friendship Publishing House, p. 25, 29, 30.
11. Sun, Jinan. (2000). Chronology of Modern Chinese Music Education. Jinan: Shandong Friendship Publishing House, p. 22, 27, 33.
12. Sun, Jinan. (2000). Chronology of Modern Chinese Music Education. Shandong Friendship Publishing House, p. 39, 60.
13. Yao, Quanxing. (1992). The Course of Aesthetic Education. Shanghai: Shanghai Academy of Social Sciences Press, p. 171.
14. Zhang, Dan. (1963). Selected Works of Comments during the Ten Years before the Revolution of 1911. Beijing: Sanlian Bookstore, Vol. 2, No. 1, p. 3.
15. Zheng, Guanying. (1998). The Crisis Awareness in Millennium. Zhongzhou Ancient Books Publishing House.
16. Zhou, Yutong. (1934). History of Chinese Modern Education. Companion Books Limited, p. 137.

REFERENCES

1. Chen, Xuexun. (1983). Selected Works of Modern Chinese Education. Beijing: People's Education Press, p. 327.
2. Chen, Xuexun. (1986). Reference for Teaching of the History of Chinese Modern Education. Beijing: People's Education Press, Part Two.
3. Feng, Wenci. (1998). A Chinese-Foreign Exchange History of Music. Changsha: Hunan Education Publishing House, p. 224–292.
4. He, Zhaowu. (1980). An Intellectual History of China. Beijing: China Youth Press, p. 535.
5. Liang, Qichao. (1983). Critique on poetry from the Icy Drinks Studio. Beijing: People's Education Press, p. 58, 77.
6. Liang, Qichao. (1983). On Learning of Children, in Selected Works of Modern Chinese Education, edited by Chen, Xuexun. Beijing: People's Education Press, p. 148.
7. Ma, Dongfeng. (2001). Study on History of Music Education. Beijing: Jinghua Publishing House, p. 208, 232–242.
8. Shu, Xincheng. (1961). Data on History of Modern Chinese Education. Beijing: People's Education Press, Part One, p. 148.
9. Shu, Xincheng. (1961). Data on History of Modern Chinese Education. Beijing: People's Education Press, Part Two, p. 797–810.
10. Sun, Jinan. (2000). Chronology of Modern Chinese Music Education. Jinan: Shandong Friendship Publishing House, p. 25, 29, 30.
11. Sun, Jinan. (2000). Chronology of Modern Chinese Music Education. Jinan: Shandong Friendship Publishing House, p. 22, 27, 33.
12. Sun, Jinan. (2000). Chronology of Modern Chinese Music Education. Shandong Friendship Publishing House, p. 39, 60.
13. Yao, Quanxing. (1992). The Course of Aesthetic Education. Shanghai: Shanghai Academy of Social Sciences Press, p. 171.
14. Zhang, Dan. (1963). Selected Works of Comments during the Ten Years before the Revolution of 1911. Beijing: Sanlian Bookstore, Vol. 2, No. 1, p. 3.
15. Zheng, Guanying. (1998). The Crisis Awareness in Millennium. Zhongzhou Ancient Books Publishing House.
16. Zhou, Yutong. (1934). History of Chinese Modern Education. Companion Books Limited, p. 137.